

Rianne de Vetten op eigen benen

# 'Doen en laten wat ik zelf wil'

Rianne de Vetten (18) kan begeleidster Inge van Leeuwen (28)

er nog net van weerhouden de stekker van de waterkoker in het stopcontact te steken. Die koker doet het namelijk niet goed.

'Als je 'm toch gebruikt, slaan de stoppen door', waarschuwt Rianne.

Inge begeleidt Rianne op weg naar een zelfstandig bestaan. Die steun kan Rianne goed gebruiken, maar heel soms is het Rianne die begeleidster Inge weer even op het juiste spoor zet.



Inge van Leeuwen (links) en Rianne de Vetten met konijn Skunny

Rianne woont nu een paar maanden in haar eigen huis aan de Van Campenvaart in Ypenburg, de nieuwbouwwijk op de grens van Nootdorp en Den Haag. Een gezellig ingericht huis, met een prominente plaats voor Skunny, haar konijn. Rianne was 13 jaar toen ze bij Ipse in een groeps-woning ging wonen. Ze was een onzeker meisje met een lichte verstandelijke beperking dat veel steun nodig had. Geleidelijk aan kreeg ze meer grip op haarzelf en haar omgeving. Het groeiend zelfvertrouwen kwam in een stroomversnelling vanaf het moment dat ze mee ging doen in het project 'Op eigen benen'. In 2005 woonde ze een half jaar in het trainingshuis, een paar woningen verderop op

de Van Campenvaart. 'Ook gezellig, maar daar heb je niet zoveel privacy', weet ze. In het trainingshuis worden – de naam zegt het al – cliënten die met 'Op eigen benen' meedoen, getraind in vaardigheden als koken, het huishouden en boodschappen doen. Rianne doorliep dat allemaal voorspoedig en kon een paar maanden geleden verhuizen naar een eigen woning. En daar is ze natuurlijk heel trots op. 'Eindelijk kan ik doen en laten wat ik zelf wil.'

## 'Toch maar gewoon proberen'

Ze is – al even terecht – trots op haar kookkunsten. Haar wraps 'met kip, aubergine, courgette, paprika en een flinke lepel crème fraîche', zijn niet te versmaden. De ingrediënten koopt ze in de buurtsuper. 'Gaat prima, alleen blijf ik moeite houden met het vinden van goedkope spullen. Het is makkelijk om alles maar in je mandje te gooien, maar dat is duur. Ik moet leren om beter op de prijzen te letten.' De detailhandel is haar overigens niet vreemd. Ze loopt stage bij het Kruidvat, waar ze er voor zorgt dat de winkelschappen er gevuld en aantrekkelijk uit blijven zien. Deze stage combineert ze met praktijkonderwijs in Zoetermeer. Ze heeft haar draai gevonden. En ook hier krijgt ze een zetje in haar rug. 'Als ik voor het eerst dingen moet doen, durf ik dat vaak niet. Bijvoorbeeld de grote speelgoedauto buiten de winkel deur zetten, waarin kinderen kunnen hobbelen als ze geld in de automaat gooien. Maar dan zeggen mijn collega's tegen me: 'Vooruit, toch maar gewoon proberen'. En dan lukt het toch.' Denk niet dat Rianne een bangerik is. Als ze eenmaal iets in de vingers heeft, doet ze het met overgave. Zo is ze een volleerd paardrijdster. 'Medina is mijn lievelingspaard.' Maar ook andere paarden uit de manege berijdt ze met verve. Ze doet mee aan dressuur- en springwedstrijden. 'Maar soms als de paarden naar elkaar schoppen en daar maar niet mee willen stoppen, word ik verdrietig en moet ik ook wel huilen.' Het zijn momenten waarop Rianne weer even een onzeker meisje wordt bij wie de dingen nu eenmaal niet willen lukken. Vroeger had ze dat vaak. Nu nog maar af en toe.

## Stickers plakken

Rianne koestert haar vrijheid in haar nieuwe woning, maar is blij dat ze ook nog de nodige ondersteuning krijgt. 's Ochtends en 's avonds komt begeleidster

# Bouwen aan zelfvertrouwen

Inge van Leeuwen of één van Inge's collega's bij haar langs om te zien of alles goed gaat. Rianne: 's Ochtends heb ik wel eens een zetje nodig. Dan schiet ik niet zo op, terwijl ik dan wel op tijd op school of bij het Kruidvat moet zijn.'

Rianne vat haar vorderingen samen in formulieren volgeplakt met stickers. Vijf keer aardappelen koken, levert een sticker op bijvoorbeeld. Die stickers geven aan hoever ze is met het zelfstandig functioneren in het leven van alle dag. Ook haar begeleiders houden scorelijsten bij. Handelingen uit aandachtsgebieden zoals zelfzorg, gezondheid, huishoudelijke vaardigheden, veiligheid in het verkeer, omgaan met een eigen budget, toezeggingen nakomen, irreële angsten, het zelfbeeld van de cliënt en het brede veld van cognitieve vaardigheden worden gedetailleerd aangevinkt. Stickers en scorelijsten zeggen op toetsbare wijze iets over de vorderingen die Rianne maakt op de weg van bang meisje naar zelfstandige vrouw.

## Paardentandarts

Haar stage bij het Kruidvat loopt binnenkort af. Samen met een deskundige van 'Begeleid werken' onderzoekt ze nu waar ze in de toekomst het best kan gaan werken. Aan ideeën heeft ze geen gebrek. Ze somt op: 'Als eigen rijder meedoen met springwedstrijden, werken met kinderen, hoefsmid worden, bij de bereden politie, in een dierenwinkel werken. Of paardentandarts.' Kortom, 'Begeleid werken' zal nog een hele kluit aan Rianne krijgen. En waar zou Rianne over een paar jaar het liefst wonen? 'Op een boerderij. Met paarden. En met een vriend.'

Het is bijna weekend. Vrijdag gaat Rianne naar Rotterdam, dan blijft ze het weekend bij haar vader. Gaat ze eens lekker voor hem koken. Misschien wel wraps met kip en al die andere lekkere dingen erin.

*Rob van Es*

Het verhaal van Rianne is een verhaal over ontluikende zelfstandigheid. Het had ook anders kunnen gaan met Rianne. En vaak loopt het ook anders met meisjes en jongens als Rianne. 'Het gaat om kinderen met een lichte verstandelijke beperking. Opvallend vaak komen ze uit gebroken gezinnen en hebben ze op vroege leeftijd al veel ellende meegemaakt. Resultaat is een negatief zelfbeeld, contactstoornissen en een in zichzelf gekeerde houding. Als we deze jongeren niet goed begeleiden, komen ze in een neerwaartse spiraal terecht', aldus gedragsdeskundige Lex Hommes. Hij is bij Ipse projectleider van 'Op eigen benen'. Een project dat kinderen en jongeren met een lichte verstandelijke beperking begeleidt naar een zo zelfstandig mogelijk leven.

Bijzonder? Eigenlijk wel. 'Op eigen benen' heeft een hoog laatste-strohalm-gehalte. Lex: 'Het is een categorie mensen waar de hulpverlening niet goed op is berekend. De zorgvraag balanceert op de grens van kinderspsychiatrie, jeugdzorg en zorg voor verstandelijk gehandicapten. Voortdurend dreigt voor deze jongeren dat ze tussen wal en schip vallen. Deze kinderen en jongeren bezoeken meer dan eens verschillende instellingen, zonder nu echt adequaat geholpen te worden.' En eigenlijk is

INVRA-kenners Lex Hommes, Ina Groenewold en Maya Zijlstra



## Anders leren

Essentieel onderdeel van 'Op eigen benen' is dat begeleiders geleerd wordt dat leren ook anders kan verlopen dan door boeken of gebruiksaanwijzingen lezen. Kwaliteitsmedewerkster Maya Zijlstra: 'Leren kun je ook door iets uit elkaar te halen en weer in elkaar te zetten bijvoorbeeld. Als je moeite hebt met lezen als manier om kennis op te nemen, moet je op zoek gaan naar alternatieven die wél werken. Een van de manieren die bij deze jongeren aanslaat, is werken met plaatjesboeken waarop instructies begrijpelijk zijn uitgebeeld. Volgende punt van aandacht is dan dat begeleiders op een eenduidige manier kennis aanbieden. Als accenten verschillen, kan dat verwarring geven en schaadt dat het leerproces. De kennis die we nu opdoen met 'Op eigen benen' kunnen we eigenlijk voor heel veel cliënten van Ipse gebruiken.'

ook Ipse niet goed toegerust om deze jongeren te helpen. Toch is met het project 'Op eigen benen' een weg ingeslagen waar deze jongeren wel degelijk baat bij hebben. Binnen Ipse verblijven circa veertig jongeren die onder deze noemer vallen, verspreid over twee kindergroepen (5 tot circa 12 jaar) en twee jongerengroepen (circa 12 tot 18 jaar). Vanuit een samenwerkingsproject van INVRA (dat beperkingen in het persoonlijk en maatschappelijk functioneren wil verkleinen), Ipse en het Centrum voor Consultatie en Expertise ging twee jaar terug een gekwalificeerde opleiding voor vijftig Ipse-medewerkers van start. Inzet was om kennis en vaardigheden aan te leren waarmee deze jongeren beter begeleid kunnen worden op weg naar een zelfstandig bestaan.

Wat leverde dat op? Locatiemanager Ina Groenewold: 'We hebben leren omgaan met de specifieke instrumenten die nodig zijn om deze doelgroep beter te begeleiden. Maar ook hebben we met deze opleiding ontdekt dat wij als begeleiders nog teveel voor onze cliënten bepalen. Loslaten is niet ons sterkste punt.' Klopt natuurlijk ook wel een beetje omdat de gehandicaptensector waar deze vijftig medewerkers

hun basis hebben, nu eenmaal anders in elkaar zit. Maar loslaten alleen is niet genoeg. Het geheim zit 'm in de nuance. Medewerkster kwaliteitszorg Maya Zijlstra: 'De begeleider moet leren kleine stappen te nemen. Daardoor bouw je aan het zelfvertrouwen van de cliënt. Niet elke cliënt die voor 'Op eigen benen' in aanmerking komt, is ermee geholpen. Soms is de schade zo groot dat de aanpak niet meer aanslaat, maar voor zo'n 80% van deze cliënten werkt het wel degelijk. Zo blijkt nu.'

### Ipse-aanpak succesvol alternatief

Eind goed al goed? Nog niet. Er zijn haken en ogen, ondanks het succes dat nu wordt geboekt. Zo zijn er eigenlijk geen goede middelbare scholen voor deze jongeren. Er zijn zmlk-, mlk- en smk-scholen. Maar voor wie daarna verder wil en kan, is er geen maatwerk. Het reguliere vervolgonderwijs is niet in staat in te spelen op deze breekbare doelgroep. 'Het mooiste zou zijn als we als Ipse een eigen school of trainingscentrum zouden hebben', weet Ina Groenewold.

Financiering is een fiks struikelblok. Financiering is ook het sleutelwoord bij het vervolg van de 'Op eigen benen'-aanpak. Nu nog heeft dat de status van 'project'. Maar projecten zijn eindig, terwijl de toestroom van deze jongeren alleen maar zal groeien, zo is de landelijke verwachting. Lex: 'Officieel is Ipse voor het INVRA-onderdeel geen behandelcentrum, we krijgen dus ook geen geld om mensen te behandelen. Voor de buitenwacht zijn we nog steeds een traditionele instelling die zich richt op de Z-zorg. Toch merk je dat de noodzaak van behandelen toeneemt.'

Nogal wat jongeren die nu door Ipse worden geholpen, verbleven eerst in andere instellingen. En liepen daar stuk. Waarom lukt in de regel bij Ipse wat elders niet lukt? Lex: 'Door onze Z-achtergrond gunnen we onze cliënten een lager tempo. En dat zorgzame van Ipse maakt ook dat we een gevoel van veiligheid rondom de cliënt kunnen bieden. Bij andere instellingen moeten vorderingen binnen een afgemeten tijd tastbaar zijn. Dat kan stress geven. De meeste cliënten die hier in alle rust opbloeien, blijken elders te zijn overschat in hun mogelijkheden.'

*Rob van Es*

### Meer weten?

Wie meer wil weten over het project 'Op eigen benen' kan terecht op de website van de INVRA: [www.invra.nl](http://www.invra.nl)

